

UPPSALA
UNIVERSITET

Rättsliga hinder mot samverkan?

SNS-rapport av Magnus Strand, Linda Wedlin & Thomas B. Schön

Rättsliga hinder mot samverkan?

Det totala antalet doktorander i Sverige är ganska konstant sedan 1999:
Vid var tid har vi ca 13.000 helårsdoktorander.

Antal och andel företagsdoktorander ökade från 2007 (det första året med god statistik) till 2021, men har sjunkit de senaste två åren.

År	Antal företagsdoktorander	Andel företagsdoktorander
2007	406,7	3,3 %
2021	704,9	5,4 %
2023	633,7	5,0 %

Källa: UKÄ, omräknat till helårsdoktorander

Rättsliga hinder mot samverkan?

Forskningsämnesområde	Procent av totalt antal företagsdoktorander
Teknik	47,5 %
Naturvetenskap	25,6 %
Medicin och hälsovetenskap	14,0 %
Samhällsvetenskap	10,2 %
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	2,4 %
Humaniora och konst	0,4 %

Källa: UKÄ, statistik avseende 2023

Fördelningen tycks vara ganska likartad över åren.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Bakgrunden till rapporten var en frustration kring svårigheter att få till stånd samverkansprojekt, i synnerhet med s.k. företagsdoktorander.

Våra frågor i arbetet med rapporten:

- Vilka rättsliga frågor kring samverkan aktualiseras i samband med förhandlingar om samverkan kring företagsdoktorander?
- Hur förhåller sig olika lärosäten till dessa frågor?
- Vilken riskbedömning görs av lärosätena i förhållande till de rättsliga frågorna?

Rättsliga hinder mot samverkan?

Arbetet bakom rapporten har haft två delar:

- Juridisk genomgång av befintliga avtal och modellavtal från olika lärosäten.

13 lärosäten valdes ut, 22 avtal eller modellavtal från dem har granskats jämte andra relevanta dokument (t.ex. policydokument för samverkan).

- Intervjustudie angående förhållningssätt till avtalsfrågor och riskbedömning inför samverkan kring företagsdoktorander.

6 intervjuer med personer som har särskild insyn i samverkansfrågor, samt 1 fokusgruppsamtal med jurister från tre olika lärosäten.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Avtalen visar att följande tre rättsliga områden är de viktigaste:

- Doktorandens finansiering och anställning, och under vilka omständigheter avtalet kan upphöra i förtid.
- Fördelning av immateriella rättigheter mellan de inblandade.
- Frågor kring företagshemligheter, sekretess och forskares publiceringsmöjligheter.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Är de rättsliga svårigheterna ”hinder”?

- Vi uppfattar att det finns vissa rättsliga knutar men också att de kan lösas.
- Kanske är oro och osäkerhet kring juridiken huvudproblemet, snarare än att det skulle finnas några egentliga ”rättsliga hinder”.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Intervjustudiens viktigaste resultat:

- Processerna som leder fram till avtal är ”snirkliga” och kräver både tid och engagemang från flera parter.
- Det finns olikheter i hur lärosäten ser på samverkan som verkar ha att göra med deras något olika ”kulturer” och syn på sin egen roll.
- Företagets organisatoriska storlek och tidigare erfarenheter av samverkan har betydelse, liksom enskilda medarbetares utbildningsnivå.
- Strategiska beslut och prioriteringar från lärosätets ledning kan stödja samverkan, men kan också skapa visst avstånd till ”verksamhetsgolvet”.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Våra huvudrekommendationer:

- Att *lärosätesledningarna* stimulerar och aktivt deltar i lärosätesövergripande diskussion om ansvar, roller, och ambitioner inom samverkan.
- Att *lärosätesjuristerna* får i uppdrag att skapa gemensamma forum för samarbete och upprättande av gemensamma modellklausuler till avtal.
- Att *lagstiftaren* tar initiativ till lagstiftning kring samägande av immateriella rättigheter, som skapar tydliga dispositiva regler, men inte rör lärarundantaget.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Vad bör företagen tänka på?

- Att lärosäten inte är företag utan har en helt annan roll och annan reglering.
- Att det som skrivs i ett avtal med ett lärosäte inte nödvändigtvis binder lärosätets anställda.
- Att den första uppförsbacken i samarbetet ofta är brant, men att det inte blir lika besvärligt nästa gång.

Rättsliga hinder mot samverkan?

Sammanfattningsvis:

- med stöd från lagstiftaren,
- med tydliga prioriteringar från ledningar vid lärosäten,
- med bättre samordning av avtalsskrivandet,

...kan vi minska oron och osäkerheten bland beslutsfattare och underlätta samverkan.

